

VALTERI

Koulun aloitus ja neuropsykiatriset haasteet

Hyvä Alku -webinaari 6.10.2021

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

1

Miten huomioida
kehitykselliset
neuropsykiatriset
vaikeudet koulupolun
aloitusvaiheessa

Satu Peitso,
neuropsykologiaan
erikoistuva psykologi

Asiaa ja kokemuksia
Touretten
syndroomasta

Niko Romo,
kokemusasiantuntija, ohjaaja,
neuropsykiatrinen valmentaja

VALTERI

2

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

Kuva: pixabay

3

Neuropsykiatriset häiriöt

- Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD, ADD)
- Touretten oireyhtymä
- *Pakko-oireinen häiriö*
- Autismikirjon häiriö
- Oppimisen vaikeudet
 - Erityiset oppimisvaikeudet
 - Kehityksellinen kielihäiriö
 - Laaja-alaiset oppimisvaikeudet

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

4

Käsitteitä

- Neuropsykiatria = oirekokonaisuudella neurologinen perusta, joka aiheuttaa psykiatrasta oireilua
- Neuropsykologia = erikoisala, joka tutkii aivojen vaikutusta ihmisen käyttäytymiseen, vireystilaan ja kognitiiviseen suoriutskykyyn
- ICD-10, DSM-IV = kansainväliset tautiluokitusjärjestelmät
- ICF = kansainvälinen toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokitusjärjestelmä, toimintakykyyn liittyvä viitekehys

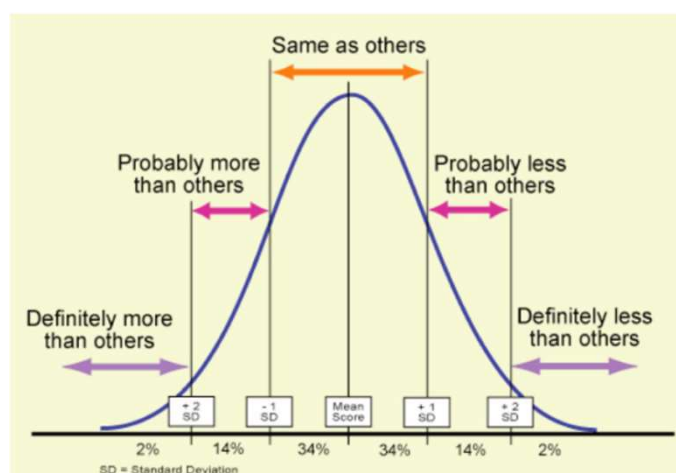

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

5

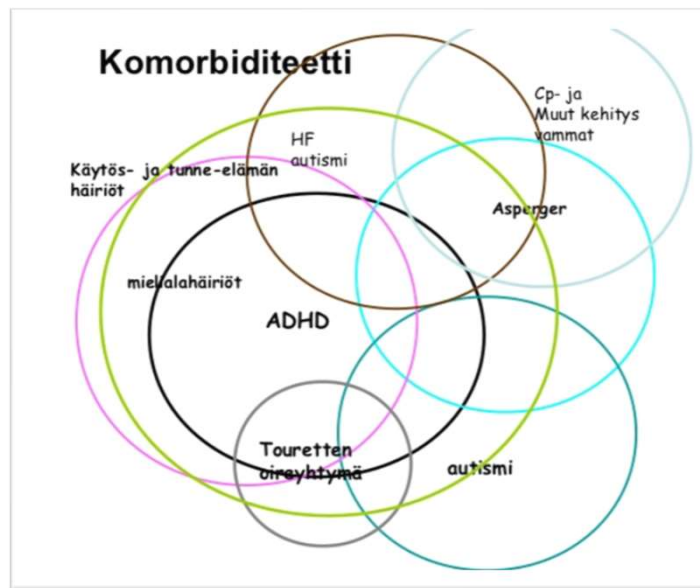
Jatkumo oireista häiriöön

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

6

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

Lähde:

<https://www.slideshare.net/Satshp/nuorten-neurosvkiatristen-hiriiden-lkehoito>

7

Kehitykselliset häiriöt kietoutuvat toisiinsa

- Varhaiskehityksessä epäspesifejä oireita
 - *Säätelyn vaikeudet: aistiyli- tai aliherkkyyksiä, aktiivisuus, tarkkaavuus, käyttäytymisen säätely, nukkuminen, syöminen*
 - *Vuorovaikutus*
 - *Yleinen kehitys: oppiminen*
 - *Kommunikaatio ja kielellinen kehitys*
 - *Motorinen koordinaatio*
 - *Hahmottaminen*

ESSENCE (Gillberg, 2010), "Early Symptomatic Syndromes Eliciting Neurodevelopmental Clinical Examinations"

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

8

Taustaa

- Kehityksellisiä aivojen toimintaan liittyviä häiriöitä
 - Usein perinnölliset ja ympäristötekijät yhdessä
- Ilmenevät kullekin diagnoosiryhmälle tyypillisenä toimintatapana ja käyttäytymisenä
 - Oireet ilmenevät ennen 7 ikävuotta
- Käyttäytymistason diagnooseja (ei verikokeita tai aivokuvantamista)
- Oireet vaihtelevat yksilöllisesti ja kehityksen kuluessa

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

9

Kehityksellisyydestä

- Oireet alkavat ilmetä ennen kouluikää, osalla jo varhaislapsuudessa
- Koulun aloitusvaiheessa ja muissa muutos- tai nivelvaiheissa oireet voivat korostua
- Jatkumo nuoruusikään ja aikuisikään saakka
- Vaikutukset (hoitamattomana) aikuisuudessa toimintakykyyn ja mielenterveyteen
- *Mitä voidaan tehdä ennaltaehkäisevästi koko ikäryhmälle?*
 - Tunne- ja turvataito-opetus varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa
 - Oppimista tukevat kompensointikeinot
 - Sosiaalisten suhteiden tukeminen ja ryhmään liittyminen

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

10

Käsitteiden läheisyydestä

Tarkkaavaisuus

Havaintojen ja
ajattelun sisällöt

Motivaatio,
päämäärä,
osavaiheistaminen

Toiminnanohjaus

Työmuisti

Tiedon mielessä
pitäminen ja tiedon
päivittäminen

(Jehkonen ym., 2015)

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

11

Toiminnanohjaus

- Kyky suunnitella, arvioida ja tarvittaessa korjata omaa toimintaa
 - Aloitteellisuus, suunnittelu, toteutus, arviointi, joustavuus, inhibitio, työmuisti, tunteiden säätely
- **Opitaan** vuorovaikutuksessa aikuisen kanssa
- Riippuvainen keskushermoston kypsymisestä
- Toiminnanohjauksen ongelmat voivat ilmetä osana oppimisvaikeuksia tai erillisinä

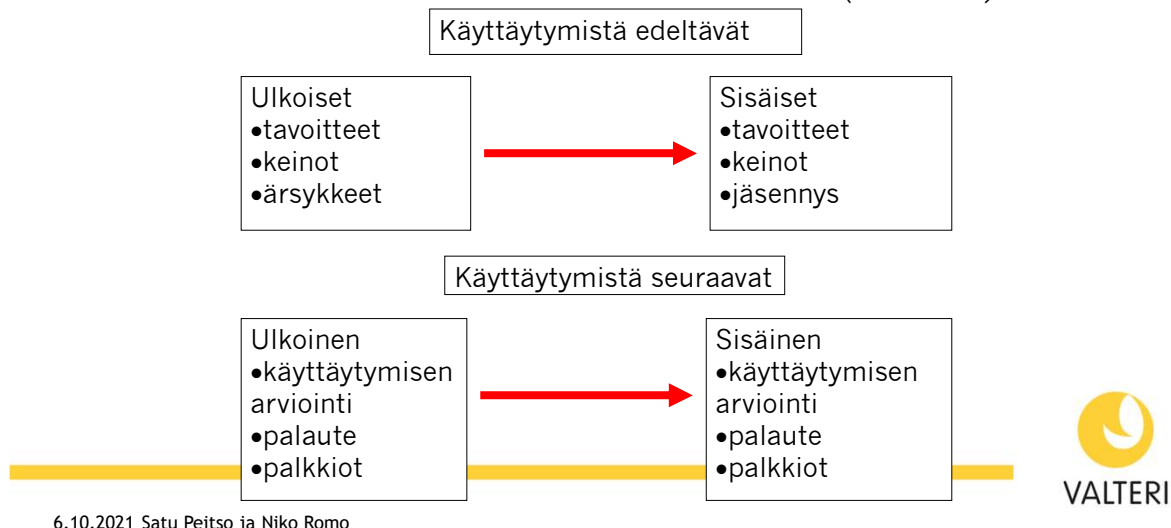
VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

12

Toiminnanohjauksen taitojen kehittyminen

(Vesa Närhi)

13

Toiminnanohjaus

- Vaikeudet tulevat esille epätavallisissa ja uusissa tilanteissa
- Toissijaiset vaikutukset muihin kognitiivisiin toimintoihin
- Toiminnanohjauksen vaikeudet ovat tyypillisiä lapsille, joilla on aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD tai ADD) sekä lapsille, joilla on autismikirjon häiriö
 - Lievemmissä muodossa esiintyy myös lapsilla, joilla on muita kehityksen tai oppimisen ongelmia

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

14

Toiminnanohjauksen häiriöiden vaikutukset

stressi

Esimerkkejä:

- Toiminnan aloittaminen hidasta
- Toiminnan keskeytyminen
- Hätäilevyys, virhealttius
- Puheen rönsyily tai puheen niukkuus
- Juuttuminen puheenaiheisiin
- Vaikeus hahmottaa kokonaisuuksia
- Muistin organisointikyky heikkoa
- Asian vierestä vastaaminen

univaje

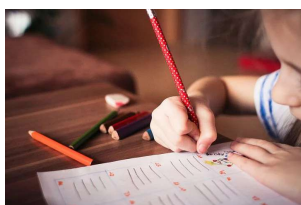
VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

15

Itsesäätely

- Yksilön kyky säädellä **tunteitaan, käyttäytymistään ja ajatteluaan** ympäristölle suotuisalla ja omien tavoitteiden mukaisella tavalla (Vohs & Baumeister, 2004)
- Toiminnanohjaus = itsesäätelyn keinot ja tavat

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

16

Onnistunut itsesäätely edellyttää...

(Hoffman, Schmeichel & Baddeley, 2012)

1. SUUNTAA - Lapsi ja nuori tietävät mitä häneltä odotetaan (ennakointi)
2. MOTIVAATIOTA - Lapsi ja nuori haluavat pyrkiä kohti tavoitteita (positiivisen palautteen merkitys, positiiviset uskomukset)
3. KAPASITEETTIA - Lapsella ja nuorella on tilanteen vaatimuksiin nähden riittävät taidot ja kyvyt säädellä omaa toimintaansa (vaatimustaso, kontekstin vaikutukset)

Kts. Klenberg, Närhi,
Husberg, Slama & Määttä:
Kummi19

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

17

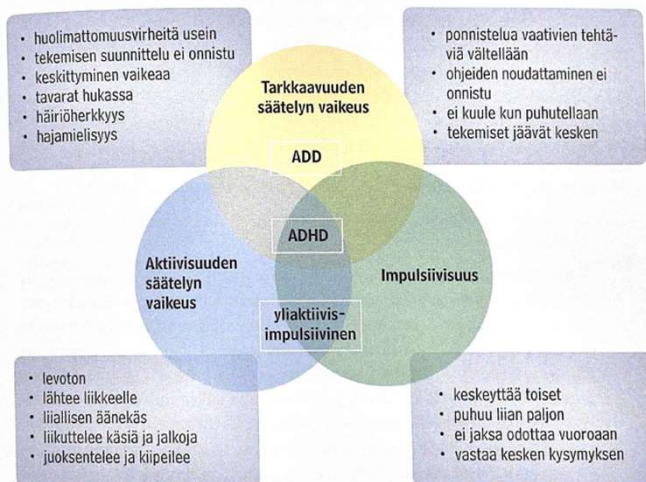

VALTERI

Aktiivisuuden ja tarkkaavuuden häiriö (ADHD)

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

18

Kuvio 1: ADHD:n ydinnoireet ja esiintymismuodot (2).

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

Kuva: Esteille hyvästit -kirjasta, s.9 (2020)

19

ADHD - tiedonkäsittelystä

- Tarkkaavuus:
 - Suuntaaminen, ylläpito, vaihtaminen joustavasti, jakaminen
- Toiminnanohjaus
 - Toiminnan suunnittelu, joustavuus, aloittaminen, monitorointi, loppuun saattaminen, arviointi
 - Inhibitio
- Työmuisti
 - Kapasiteetti, häiriöherkkyys
- Muut liitännäisvaikeudet; *esim. lukivaikeus*

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

20

Oirekuvan muuttuminen (ei dg. kriteerejä)

LAPSENA

- Oireet painottuvat levottomuuteen ja yliaktiivisuuteen
- Lyhytjänteisyys, häiriöherkkyys
- Arvaamaton käytös
- Nopeat ja voimakkaat tunnereaktiot
- Arjen taitojen oppiminen vaatii enemmän aikaa ja toistoja

NUORENA

- Motorinen ylivilkkaus lievenee
- Tarkkaamattomuusoireet keskeisimpiä
- Tavaroiden hukkaaminen
- Motivaatio-ongelmat
- Riskikäyttäytyminen, sosiaalisen hyväksynnän hakeminen
- Vaikea tunnistaa omia oireita

AIKUISENA

- Motorinen ylivilkkaus vähenee lähes kokonaan; mielen sisäinen levottomuus
- Lyhytpinnaisuus
- Riskikäyttäytyminen, elämishakuisuus
- Tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen vaikeudet pysyvämpiä
 - Hajamielisyys, tarkkaavuuden vaihtelu kiinnostuksen mukaan, pitkäjänteisyyden puute

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

<https://www.kaypahoito.fi/hoi50061?tab=lisatieto>

VALTERI

21

ADHD-oireisiin vaikuttavat ympäristö- ja motivaatiotekijät

(koonnut Anita Puustjärvi ja Leena Pihlakoski)

Lisätietoa aiheesta <http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suosituks/suositus?id=hoi50061>

Taulukko 1. ADHD-oireisiin vaikuttavat ympäristö- ja motivaatiotekijät.

Oireita usein voimistavat ympäristötekijät	Oireita usein lievittävät ympäristötekijät
Ympäristön häiriötekijät (äänet, esineet, liike jne.)	Rauhallinen ympäristö, sopiva ärsyketaso
Suuri ryhmäkoko	Pieni ryhmä, kahdenkeskisyys
Vapaamuotoinen tilanne	Strukturoitu tilanne
Monimutkaiset ohjeet	Lyhyet, yksi vaihe kerrallaan annetut ohjeet
Pitkäkestoinen, ponnistelua vaativa työskentely	Lyhyisiin jaksoihin jakautuva tekeminen
Palaute vasta tekemisen päätyttyä	Välitön, kannustava palaute
Toistuva, tylsä tai vaikeaksi koettu tekeminen	Mielenkiintoinen tekeminen, hyvä motivaatio
Useat yhtäaikaiset, huomiota vaativat asiat	Työskentely yksi asia kerrallaan
Yleisesti koko ryhmälle annettu ohje	Yksilölle suoraan suunnattu ohje
Odotus paikallaan pysymisestä	Mahdollisuus liikehtiä häiritsemättä muita (esimerkiksi jumppapallolla istuminen, sormeiltava esine jne.)
Fyysinen epämukavuus (liian kuuma tai kylmä ympäristö, väsymys, nälkäisyys, kipu)	Vireystilan säätelyä helpottavat olosuhteet (mahdollisuus lepohteen, välipala)
Psyykinen epämukavuus (jännittäminen, odottaminen)	Salliva, rauhoittumista tukeva ilmapiiri

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

22

Pakko-oireinen häiriö (OCD) lyhyesti

- Tutustuttavaksi esim. OCD Suomi: Et ole yksin (youtube)
- Voi puhjeta missä vaiheessa elämää tahansa; useimmiten lapsuudessa keskimäärin 11 vuoden iässä ja aikuisuudessa 23 vuoden iässä
- Syytä ei varsinaisesti tiedetä (perinnölliset tekijät ja ympäristötekijät)
- Jaottelu kahteen ryhmään:
 - Pakkoajatukset (obsessio)
 - Pakkotoiminnot (kompulsio)
- Lievinä ja satunnaisina ilmenevinä erilaiset pakko-oireet ovat melko yleisiä (*"Meniköhän se ovi lukkoon vai ei...?"*)

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

23

- Lapsuusiässä normaalistikin kehityksessä taianomaista ajattelua
- OCD lapsuusiässä esiintyvyys 1-4%
 - Voi olla että yksi oire lievittyy ja toinen tulee tilalle
 - Vievät vähitellen enemmän aikaa ja vaikuttavat laaja-alaisesti toimintakykyyn
- Useimmilla jokin samanaikainen neuropsykiatrinen häiriö jossain elämänvaiheessa
- Pakko-oireen ja tic-oireen erotteleva tekijä
 - Edeltääkö pakko-ajatus vai ennakkotunne?
 - Pakko-ajatus on itselle vieras, ulkopuolinen mieleen työntynä ahdistava ajatus tai koettu uhka
 - Ennakkotunne on jossain tietyssä paikassa tuntuva ja lisääntyy
 - vähitellen ja helpottaa väliaikaisesti ticin jälkeen

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

24

VALTERI

”Kun tuen tarve ilmenee...”

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

25

”Mistähän tässä on kyse...? Voisiko tämä olla...”

- Koulunkäyntiin ja/tai käyttäytymiseen liittyviä ongelmia, josta huoltajilla ja/tai työntekijällä on huolta
- Lapsi itse kokee huonommuutta käytöksestään
- Erityisopettajan konsultaatio
- Yhteistyön tiivistäminen
- Monialainen asiantuntijaryhmä
- Oppilashuollon tukitoimet

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

26

Syrjäytymisvaarassa olevat voi tunnistaa jo nelivuotiaana – suomalaiset kehittivät "mielenterveyden rokoteohjelman"

Mielenterveyden rokoteohjelma auttoi perheitä, joissa oli uhmakas ja tottelematon nelivuotias.

TIEDE 5.4.2016 2:00 Päivitetty: 5.4.2016 15:05

Arja Kivipelto HELSINGIN SANOMAT

Ensimmäisen viikon teema on koko ohjelman ydin: huomaa hyvä lapsessasi.

Ristkarin mukaan perhe voi joutua ikävään kierteeseen. Mitä enemmän arjessa on kielteisiä asioita, sitä enemmän vanhemmat toruvat ja käskyttävät lasta ja sitä uhmakkaammin lapsi käyttäytyy.

"Kun tätä toistuu päivästä toiseen, vanhemman käsitys lapsesta muuttuu negatiiviseksi", Ristkari kuvaa.

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

27

Huoli kehityksestä kotona, neuvolassa, päiväkodissa tai koulussa

Neuvottelu

Arvioinnit

Perustasolla arviointi ja tukitoimien tehostaminen, kuntoutuksen suunnittelu

Neuvottelu

Diagnoosi

Lähte erikoissairaanhoidon

Laajat arvioinnit

Lähte erikoissairaanhoidon; erotusdiagnostiikka

Diagnoosi

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

28

Diagnostisen polun kulkeminen

- Tiedon keruuta
- Oireiden esiintymisen ja haitta-asteen arviointia
- Toimintakyky eri ympäristöissä ja tilanteissa
- Kehityshistoriatiedot
- Elämäntilanne tällä hetkellä
- Muut käyttäytymiseen vaikuttavat tekijät
- Poissuljetaan eri vaihtoehtoja

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

29

Diagnosoinnista (ICD-10)

- F80-F89 Psyykkisen kehityksen häiriöt
 - F80 Puheen ja kielen kehityshäiriöt
- F90-F98 Tavallisesti lapsuus- tai nuoruusiässä alkavat käytös- ja tunnehäiriöt
 - F90 Hyperkineettiset häiriöt
 - F95 Nykimishäiriöt
- Kriteerit täytyttävä viimeistään alakouluiässä; kehityksellisiä häiriöitä voidaan diagnosoida myös aikuisilla
- Kärsivällisyyttä ja ymmärrystä tarvitaan
 - Joskus lapsen tai nuoren vaikeudet osataan tunnistaa oikein vasta myöhemmässä kehityksen vaiheessa
 - Diagnoosi voi turvata oikeuden tiettyihin etuisuuksiin, palveluihin ja parantaa tätä kautta elämänlaatua

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

30

PÄÄ OSASSA PÄÄ

Unta edistävien nukkumistottumusten muistilista pikkukoululaisen perheelle

neuvokas perhe

Väritä oma unipuu

Huolehdi, että lapsella on säännöllinen päivärutiini, jossa on koulun lisäksi aikaa harrastuksille ja kavereille. Tuttu arjen rytmi kannattaa säilyttää myös viikonloppuisin.	Pitä huolta, että lapsi liikkuu ja ulkoilee riittävästi päivittäin.	Tärkeistä, että makuuhuone on yöllä sopivan hiljainen, viileä ja hämärä. Hyvä nukkumapaikka on lapselle rauhoittava ja mieluisa.
Sopikaa yhdessä nukkumaanmeno- ja heräämisajoina. Tutusta rytmistä kannattaa pitää kiinni myös viikonloppuisin.	Varmista, että lapsi nukkuu riittävästi ja että unen määrä on lapselle sopiva. Unen saanti voi olla vaikeaa yliväsyneenä tai liian virkeänä.	Valon vaihtelut tärkeitä unirytmien tahdistajia. Huolehdi siis riittävästä valaistuksesta aamuin, ja vähennä valaistusta noin tunti ennen nukkumaanmenoaikaa.
Paras aika läksyille, rakkaalle urheiluharjoituksille ja muille vaativille tehtäville on päivällä tai alkuailla. Lapsi tarvitsee iltaisin aikaa rauhoittua.	Kannusta lasta noudattamaan säännöllistä iltarutiinia. Tuttu, rauhallinen rutini helpottaa nukahtamista.	Lapsen elämästä reagoi kokeisiin aikuista herkemmin, ja siksi kola- ja energijuomien käyttöä kannattaa välttää.
Keskustele lapsen kanssa päivän tapahtumista ja mahdollisista huolenaiheista ajoissa ennen nukkumaanmenoa. Huolet ja pelot voivat vaikeuttaa nukahtamista. Musiikin kuuntelu, rentoutusharjoitukset tai lukeminen auttavat pitämään huolet pois mielenstä nukkumaan mennessä.	Sopikaa säännit ruutuaikaa. Televisio, pelikoneet, tietokone ja älylaitteet tulisi sulkea vähintään tunti ennen nukkumaanmenoa. Älylaitteet on hyvä pitää makuuhuoneen ulkopuolella yön ajan.	Puhu lapsen kanssa onesta: miksi se on tärkeä ja miten unenpuute vaikuttaa. Näin lapsi oppii arvostamaan lepoa ja pitämään huolta omasta nukkumisestaan.

Kun nuku riittävästi,

- ..jaksan paremmin.
- ..muistan paremmin.
- ..on kiva olla kavereiden ja perheen kanssa.
- ..tulee vähemmän vahinkoja.
- ..kasvan pituutta.
- ..pysyn terveenä.
- ..opin helpommin.
- ..pysyn hyvällä tuulella.

9-10 h unta

Illalla on vaikeampi nukahtaa, jos..

- ..on ollut levoton päivä.
- ..pelaa paljon.
- ..katson tv:tä / puhelinta paljon.
- ..on huolla.
- ..sattuu johonkin.
- ..minua pelottaa.
- ..juon kola-/energiajuomia.

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

31

Linkit koottuna

- Nukkumustottumusten muistilista perheelle:
<https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon-tueksi/lapsen-uni/lapsen-unen-huolto>
- Väritä oma unipuu: https://neuvokasperhe.fi/wp-content/uploads/sites/2/2020/01/Neuvokas_va%CC%88rita%CC%88_unipuu.pdf
- Pää osassa pää:
<https://www.aivoliitto.fi/paaosassapaa/>

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

32

Tunnistamisesta tukeen

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

33

Yleiset ohjeet vanhemmille

- Kuormituksen keventäminen
- Fyysisen aktiivisuuden lisääminen
- Unen huolto ja riittävä nukkuminen
- Digitaalisen median käyttöön liittyvä ohjaus
- Psykoedukaatio lapselle ja vanhemmalle
- Vanhempainohjaus
- Sopeutumisvalmennuskurssit ja vertaistuki

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

Yle Areena: Kysytään lääkäriltä - ADHD

34

Koulun näkökulmasta

- Lapsi hyötyy selkeästä (ja samankaltaisena toistuvasta) päivärytmistä
- Säännöllinen ruokailu ja liikunta tukevat keskittymiskykyä
- Ennakointi eli tulevien tapahtumien läpikäyminen auttaa lasta jäsentämään tekemistään ja suuntautumaan opetettavaan asiaan
- Aikuisen kannustava ja myönteinen ote

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

35

Tuen suunnittelusta ja toteutuksesta

- Psykososiaaliset hoitomuodot ensisijaisia
- Konkreettiset tavoitteet
- Tilannetekijöiden merkitys - lapsen hallinnan tunteen vahvistaminen
- Työntekijöiden näkemysten ja kokemusten myötä sopiviin arjen ratkaisuihin
- Lapsen motivointi
- Mitä voidaan toteuttaa koko koulun tasolla, ryhmätasolla ja mitä yksilöllisesti lapsen kanssa?

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

36

Neuropsykiatrinen valmennus

- Tukimuoto, jolla pyritään edistämään ja vahvistamaan arjen sujumista niissä tilanteissa, joissa oireet aiheuttavat haittaa
- Yksilölliset tavoitteet ja menetelmät sovitetaan yhteistyössä
- Konkreettiset tavoitteet ja vahvuuksia hyödyntäen
- Tavallisimpia tavoitteita ja menetelmiä
 - Ajanhallinta (aikataulutus, visuaalinen kello, yms)
 - Oman arjen hallinta (järjestyksen luominen)
 - Toiminnanohjauksen tukeminen (tehtävien pilkkominen, muisti- ja kuvalistat)
 - Opiskelutaidot (muistiinpanotekniikat)

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

37

Kertausta

- Aikuinen on lapsen apuna oman toiminnan ja tunteiden säätelyssä
 - Pois kielteisestä vuorovaikutuskehästä
- On olemassa monenlaisia tilanteita ja erilaisia tarpeita, muistettava yksilöllisyys
- Sitoutuminen tukitoimien toteuttamiseen
- Vastuiden jakaminen, ei yhden kontolle kaikkea
- Tukitoimien sovittaminen lapsiryhmän arkiseen toimintaan vaatii aikaa

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

VALTERI

38

- Lapsen itsetunnon ja onnistumisen vahvistaminen osaksi arkea
- Pientä lasta tuetaan ympäristöön vaikuttamalla ja aikuisten johdonmukaisella ohjauksella
- Vanhemmilla lapsilla pyritään vahvistamaan lapsen omia toiminnanohjaustaitoja
- Huolehditaan lapsen perustarpeista
 - Nälkä, väsymys ja vireystilan vaihtelu korostavat vaikeuksia

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

39

Välineitä ja julkaisuja varhaiskasvatukseen - Niilo Mäki Instituutti

VALTERI

40

Välineitä ja julkaisuja perusopetukseen

41

Sivustoja tutustuttavaksi

- www.kaypahoito.fi
 - ADHD, Kehityksellinen kielihäiriö, Käytöshäiriöt
 - Autismikirjon häiriö, julkaistaan 2022
 - Pakko-oireinen häiriö, julkaistaan 2024
- <https://naenepsy.fi/>
 - Vanhempien käynnistämä nepsy-tietoisuuden lisäämiskampanja ja sivusto
- <https://koju.nmi.fi/podcastit/>
 - Oppimisvaikeus-aiheinen podcast-sarja
- www.lukimat.fi
 - Tietopalvelu lukemisen ja matematiikan oppimisvaikeuksista
- www.papunet.fi
 - Työkaluja ja materiaaleja kommunikoinnin tukemiseen
- viitotturakkaus.fi
 - Opetuksen ja ohjauksen tuen materiaaleja
- https://adhd-liitto.fi/wp-content/uploads/2018/05/arki_toimimaan_kevyt_valmis.pdf
- <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/lapsiperheiden-palvelut/nepsy.html>
- <https://esteettomyysluotain.fi/>
- <https://apuakoulunkayntiin.fi/>
 - Keski-Suomen palveluohjaus
- <https://sites.utu.fi/finnbrain/oppaita-aiheesta-stressi-ja-aivot/>
 - Opasmateriaali stressistä ja aivoista

VALTERI

42

Kirjallisuutta

- Aro, T. ja Laakso, M-L. (toim.) (2011). Taaperosta taitavaksi toimijaksi. Niilo Mäki Instituutti
- Aro, T. ja Närhi, V. (2002). Kummi 2. Tarkkaavuushäiriöinen lapsi koululuokassa. Niilo Mäki instituutti
- Klenberg, L., Närhi, V., Husberg, H., Slama, S. & Määttä, S. (2020). Kummi 19. Itsesäätely ja toiminnanohjaus - suunnan, motivaation ja kapasiteetin tukeminen koulussa. Niilo Mäki Instituutti
- Leppämäki, S. & Savikuja, T. (2014). Pakko-oireet ja OCD. PS-kustannus
- Leppämäki, S. & Savikuja, T. (2017). Touretten oireyhtymä. PS-kustannus
- Elvén, B. H. (2014). Kenen ongelma? Haastavat tilanteet koulun arjessa. Kehitysvammaliitto
- Oksanen, J. & Sollasvaara, R. (toim.) (2020). Esteille hyvästit! Opas autismikirjon sekä ADHD- ja Tourette-oireisten lasten kasvattajille. Into Kustannus Oy
- Peitso, S. ja Närhi, V. (2015). Kummi 13. Konsultaatiomalli päivähoitoon - jäsentynyttä tukea levottomille lapsille. Niilo Mäki Instituutti

VALTERI

6.10.2021 Satu Peitso ja Niko Romo

43

VALTERI

Kiitos!

Satu Peitso

Psykologi

satu.peatso@valteri.fi

Niko Romo

Ohjaaja

niko.romo@valteri.fi

44